

جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی معاصر در ایران

برای دانشجویان رشته‌های:

جامعه‌شناسی، مرده‌شناسی، جمعیت‌شناسی، علوم تربیتی، علوم ارتباطات،
مددکاری اجتماعی، روان‌شناسی و سایر رشته‌های مرتبط

تألیف: دکتر محمدرضا یحیوی دوست

جامعه‌شناسان

سرشناسه: یعقوبی دوست، محمود، ۱۳۵۶
عنوان و نام‌پدیدآور: جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی معاصر در ایران
تألیف: دکتر محمود یعقوبی دوست

مشخصات نشر: جامعه‌شناسان
مشخصات ظاهری: ۴۵۴ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۴۳۹-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیا
یادداشت: کتابنامه

موضوع: مسائل اجتماعی — ایران
موضوع: Social problems — Iran
موضوع: جامعه‌شناسی — ایران
موضوع: Sociology — Iran

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۷ HN۶۷۰/۲/۸۷
رده‌بندی دیویی: ۳۶۱/۱۰۹۵۵
سازمان: کتابخانه ملی: ۵۰۹۲۱۶۹

جامعه‌شناسان

جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی معاصر در ایران
دکتر محمود یعقوبی دوست

چاپ اول: ۱۳۹۷ تهران / تعداد نسخه‌ها
قیمت: ۴۴۰۰۰ تومان / مجتمع چاپ و صحافی لیتوگرافی: نگین
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۲۳-۴۳۹-۱
همه حقوق چاپ نشر برای ناشر محفوظ است.

حروفچینی، نمونه‌خوانی، صفحه‌آرایی و ویراستاری: جامعه‌شناسان
طراح جلد: افسانه آسایش

فروشگاه و نمایشگاه مرکزی:

تهران، خیابان انقلاب، روبروی درب اصلی
دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده، پلاک ۲۱۷
کتاب‌فروشی جامعه‌شناسان

تلفن: ۶۶۹۵۹۶۸۰، ۱۱، ۶۶۰۰۰۰۵۱
تلفن دفتر نشر: ۶۶۹۶۹۶۲۰

این اثر، مشمول قانون حمایت مولفان و مصنفان و هنرمندان مصوب
۱۳۴۸ است، هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مولف
(ناشر) نشر یا پخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

WWW.JAMEESHENASAN.COM

Email: Sociologists15@gmail.com

فهرست

پیشگفتار.....	۹
فصل اول: تبیین مسأله اجتماعی.....	۱۳
فصل دوم: پدیده بزهکاری.....	۴۳
فصل سوم: بیکاری.....	۵۹
فصل چهارم: اعتیاد و مسائلی که مواد مخدر.....	۷۳
فصل پنجم: اعتیاد اینترنتی.....	۹۱
فصل ششم: تهاجم فرهنگی.....	۱۰۵
فصل هفتم: تغییر سبک زندگی.....	۱۲۱
فصل هشتم: مهاجرت.....	۱۳۷
فصل نهم: خشونت خانگی علیه کودکان.....	۱۵۳
فصل دهم: پدیده خودکشی.....	۱۷۷
فصل یازدهم: پدیده حاشیه‌نشینی.....	۱۹۵
فصل دوازدهم: قانون گریزی.....	۲۱۱
فصل سیزدهم: دختران فراری.....	۲۲۳
فصل چهاردهم: فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی.....	۲۳۷
فصل پانزدهم: پدیده روسپی‌گری.....	۲۵۷
فصل شانزدهم: افول سرمایه اجتماعی.....	۲۶۹

۲۸۷	فصل هفدهم: بحران محیط زیست
۳۰۳	فصل هجدهم: خانواده؛ کانون چالش یا آسایش
۳۱۵	فصل نوزدهم: بحران طلاق
۳۳۵	فصل بیستم: پدیده فرار مغزها
۳۵۱	فصل بیست و یکم: فرقه‌های نوپدید
۳۶۷	فصل بیست و دوم: فساد اداری
۳۸۱	فصل بیست و سوم: فقر و نابرابری‌های اجتماعی
۳۹۳	فصل بیست و چهارم: پدیده کودکان کار
۴۰۵	فصل بیست و پنجم: هویت ملی و قومی
۴۲۱	منابع و مآخذ

پیشگفتار

هر جامعه‌ای در روند توسعه خود به طور اجتناب‌ناپذیری با درجه‌ای از آسیب‌ها و مسائل اجتماعی روبروست. مسائلی از قبیل فقر، تبعیض، تورم و گرانی، فساد و بزهکاری، اعتیاد، ناکارآمدی حکومت و... که همه جزئی از دل مشغولی‌های دائمی جامعه است. از این رو یکی از الزامات اساسی برنامه‌ریزی توسعه در هر جامعه‌ای، تعیین اولویت آسیب‌ها و مسائل اجتماعی با توجه به امکانات و نیازهای جامعه و اثرات آنهاست.

موضوع مسایل اجتماعی در جامعه در مرحله گذار و در حال توسعه ایران، موضوعی پیچیده و چند بعدی است و شناخت آن نیازمند هم فکری و کنکاش عمیق فکری و علمی می‌باشد. هر جامعه‌ای بنا به ساختار خاص خود دارای مسایل و مشکلات عدیده‌ای است که لازمه برطرف شدن و یا کاهش اثرات آنها، شناخت عمیق و دقیق علمی می‌باشد. حوزه مسایل اجتماعی ایران در چند سال اخیر، یکی از حوزه‌های جدی در عرصه آکادمیک و دانشگاهی ایران تبدیل شده است، به طوری که گرایش‌ها و گرایش‌های مختلف و هم‌چنین سمینارها و همایش‌های متعدد برای بررسی مسایل ایران اولویت‌بندی آنها و هم‌چنین ارایه راهکارها برای این مسایل برگزار شده است.

با این حال، در جامعه ما در پاره‌ای از مسایل بین عامه مردم و کارشناسان از آن چه مسئله اجتماعی خوانده می‌شود، درک مشترکی وجود نداشته و در مواردی نیز بین توده مردم و متخصصان در تشخیص مسئله اجتماعی هم سویی وجود ندارد. معنی آن چه توده مردم مسئله می‌پندارند، با آن چه متخصصان و صاحب نظران اجتماعی مسئله اجتماعی می‌دانند، تفاوت دارد. بنابراین، در تعریف مسئله اجتماعی و تعیین منابع آن و نحوه برخورد با مسئله اختلاف نظر زیادی وجود دارد. صرف نظر از این اختلاف‌ها، آن چه غالباً مسئله اجتماعی تلقی می‌شود، به طور اجتناب‌ناپذیری، بخش زیادی از اعضای جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد و سؤالات معماگونه جامعه درباره این دسته از شرایط نیازمند پاسخگویی است.

سعی نوشتار کتاب حاضر این است که با تأمل در مسایل اجتماعی، قواعد جامعه‌شناختی لازم را برای بررسی و تشخیص مسایل اجتماعی بر حسب داده‌های

تجربی که از پژوهش‌های اجتماعی در کشور حاصل شده، تصویری از مسائل اجتماعی جامعه ایران و اولویت نسبی آن‌ها ترسیم نماید.

در این کتاب در بخش‌هایی چون بحران محیط زیست، خشونت خانگی علیه کودکان، حاشیه‌نشینی، اعتیاد اینترنتی، افول سرمایه اجتماعی، تغییر سبک زندگی و... مورد بررسی قرار گرفته‌اند. هر بخش کتاب مشتمل بر طرح مسئله، تاریخچه، نگاهی به آمار در جهان و ایران، رویکردهای نظری، علل و عوامل موثر، آثار و پیامدها، چالش‌های پدید و نتیجه‌گیری، راهکارها و پیشنهادات مسئله مورد نظر می‌باشد.

کتاب حاضر که تحت عنوان جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی معاصر در ایران می‌باشد، گام کوچکی است که در راستای تحقق اهداف عالی پژوهش و تحقیق است. این کتاب ابعاد کاربردی بسیار زیادی دارد. مثلاً در جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی، شناسایی بسیاری از مضامین اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و ناکامی‌ها در برنامه ریزهای اجتماعی، هنر، اقتصادی و تربیتی و... کاربرد دارد. یکی دیگر از کاربردهای مهم این کتاب شناخت دیدگاه‌های نوین مختلفی است که کاملاً در تحلیل مسائل اجتماعی از آن استفاده می‌شود.

هدف اصلی این کتاب تشویق پژوهشگران، دانشجویان و محققان به تفکر منطقی، اصولی و ساختاری پژوهش در مسائل اجتماعی ایران است. از اهداف دیگر مولف در تالیف کتاب حاضر نسبت به کتب مشابه "جامعه‌بودن و عمومیت داشتن آن در بیشتر مسائل اجتماعی نسبت به کتب مشابه، اضافه کردن سرفصل‌های مسائل اجتماعی جدید و نوظهور، بکارگیری آخرین مطالعات و بررسی‌های صورت گرفته در مسائل اجتماعی به روز در جامعه ایران و این که کتاب حاضر می‌تواند به عنوان یک منبع کامل و جامع در تمامی مقاطع کارشناسی، ارشد و دکتری رشته‌های علوم اجتماعی مورد استفاده قرار گیرد.

این کتاب حاصل برخورداری از منابع و مآخذ، آثار و تجربیات ارزشمند مؤلفین، مترجمین، محقق و پژوهشگران برجسته است و نیز تجارب چندین ساله نگارنده در زمینه تحقیق و پژوهش، آموزش بوده است.

از این رو، کتاب «جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی معاصر در ایران» از جمله کتاب‌های مرجع در حوزه‌ی مسائل اجتماعی است که در بسیاری از کلاس‌های مسائل اجتماعی در دوره‌ی کارشناسی و کارشناسی‌ارشد و دکتری تدریس می‌شود. این کتاب، آخرین مطالعات و بررسی‌های به روز را برای نگرستان به طیف وسیع مسائل

اجتماعی در اختیار خواننده می‌گذارد. امید است دانشجویان و دانش‌پژوهان حوزه‌ی علوم اجتماعی بتوانند با خواندن موشکافانه‌ی این کتاب مسیر را برای فهم مسائل اجتماعی هموار کنند.

این کتاب شامل بیست و پنج فصل است:

فصل اول به تبیین مسئله اجتماعی پرداخته است. فصل دوم پدیده بزهکاری را معرفی می‌نماید. فصل سوم پدیده بیکاری را توضیح می‌دهد. فصل چهارم به مرور معضل اعتیاد و مصرف مواد مخدر پرداخته است. در فصل پنجم به معرفی اعتیاد اینترنتی اشاره کرده است. فصل ششم به بیان تهاجم فرهنگی می‌پردازد. فصل هفتم به معرفی تغییر سبک زندگی پرداخته است. در فصل هشتم پدیده مهاجرت مورد بحث قرار گرفته است. فصل نهم به خشونت خانگی علیه کودکان اشاره کرده است. در فصل دهم معضل خودکشی تشریح می‌شود. فصل یازدهم به پدیده حاشیه‌نشینی می‌پردازد. فصل دوازدهم اشاره به پدیده «نون گریزی» دارد. فصل سیزدهم دختران فراری است. فصل چهاردهم به پدیده «نولهو» شبکه‌ی اجتماعی و فضای مجازی می‌پردازد. در فصل پانزدهم پدیده روسپی‌گری مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. فصل شانزدهم به افول سرمایه اجتماعی پرداخته است. فصل هفدهم بحران محیط زیست را معرفی می‌نماید. فصل هجدهم خانواده؛ بدون چالش را آسایش را توضیح می‌دهد. فصل نوزدهم به مرور بحران طلاق پرداخته است. در فصل بیستم به پدیده فرار مغزها اشاره کرده است. فصل بیست و یکم به بیان فرقه‌ها، نواید می‌پردازد. فصل بیست و دوم به معرفی فساد اداری پرداخته است. در فصل بیست و سوم فقر و نابرابری اجتماعی مورد بحث قرار گرفته است. فصل بیست و چهارم به پدیده کودکان کار اشاره کرده است. و بالاخره در فصل بیست و پنجم هویت ملی و هویت فرهنگی تشریح می‌شود.

بدیهی است در تدوین این کتاب ممکن است خطاها و لغزش‌هایی از مولف سرزده باشد، از همه اساتید گرامی، دانشجویان عزیز و خوانندگان محترم انتظار دارم که با تذکر آن‌ها از طریق نشانی ناشر موجبات رفع آن‌ها را در چاپ‌های بعدی فراهم آورند. از مدیریت محترم انتشارات جامعه‌شناسان و همکاران‌شان که زحمات چاپ کتاب را کشیده تشکر و قدردانی می‌کنم. توفیق همگان را از درگاه ایزد منان خواهانم.

دکتر محمود یعقوبی دوست

زمستان ۱۳۹۶